

«Europa és la nova terra promesa de

Gabriel Magalhães, escriptor portuguès

Carme Munté

Gabriel Magalhães va ser fa pocs dies a Barcelona presentant *Mirall de vida. Una lectura quotidiana de l'Evangeli* (Fundació Joan Maragall i Editorial Cruïlla). En un primer moment, el que sorprèn d'aquest escriptor portuguès —professor de Literatura a la Universitat de Beira Interior, articulista de *La Vanguardia*— és l'enorme timidesa i la manera de parlar *sotto voce*. Després ens diu una cosa que ens permet entendre el perquè: «Qui ens ensenya és Jesús, nosaltres som ecos de la seva veu.» Gabriel Magalhães se sent eco de la veu del Senyor, algú que explica a un amic el seu procés de fe, algú que es posa en una mena de wifi espiritual per llançar un missatge. Hi ha algú connectat?

A la introducció del llibre vostè diu que pertany a una generació que s'ha mirat l'Església i la fe com una forma d'idiotesa intel·lectual. Els creia persones cerebralment menors. És molt heavy!

Encara hi ha gent que considera la fe com un subdesenvolupament mental i intel·lectual. En realitat és una manifestació de la ignorància contemporània. Cada temps té coses que no sap. Avui dia la gran desconeguda és la fe i la religió en moltes zones del món, fins i tot en països que han estat tradicionalment cristians. Quan té lloc aquesta trobada amb la fe i la religió descobrim que gairebé tots els tòpics eren erronis.

Quins tòpics?

Un dels més impressionants és la idea que hi ha una fractura entre la fe i el coneixement, quan és precisament a la inversa. Fe i ciència, quan dialoguen, s'enriqueixen mútuament. Un altre tòpic té a veure amb la solidaritat. La fe ens dona la forma més profunda de solidaritat humana. Estima el proïsme com a tu mateix significa que el que tu ets són els altres, i que el que els altres són ets tu. La forma més profunda d'abraçada a l'altre es troba en el cristianisme.

Què implica formar part d'aquesta generació intel·lectual per, a continuació, començar a parlar de Déu?

La pregunta que planteja és curiosa perquè quan vaig començar a parlar de Déu ho vaig fer per la senzilla raó que ho havia de fer. Em va sorprendre la reacció positiva de les persones perquè el que m'esperava era un rebuig. La gent a Europa està desitjosa de redescobrir la seva tradició cristiana.

Nostàlgia de Déu?

El que hi ha és angoixa, ansietat, buit. El diumenge, per exemple, era el dia de la setmana en què es festejava Déu; en canvi, avui dia és la celebració del buit. El buit que se sent el diumenge és el no-res. És terrible. La gent necessita tornar a descobrir la dimensió espiritual. Però així com abans aquest descobriment estava vehiculat per l'escola, per la societat, avui dia és més aviat una aventura personal.

Agustí Codinach

Gabriel Magalhães, durant l'entrevista, realitzada a la seu de la Fundació Joan Maragall.

Amb què s'omple el buit del diumenge? Amb el consumisme?

Assistim a una mena de recerca de la plenitud que a vegades té lloc els divendres i dissabtes a la nit, mentre que el diumenge és la derrota. El diumenge és com un camp de batalla després de la lluita en què se sent una amargor immensa. Avui dia hi ha diverses maneres de buscar Déu allà on no és: gaudir al màxim, tenir poder, comprar coses...

Conversió

En un moment donat vostè es decideix a llegir el Nou Testament. Tenia 24 anys. Va ser perquè es tractava d'un llibre de cultura general?

Sí, però vaig descobrir que es tracta d'un text completament diferent de les grans obres de la literatura. Primer perquè no desitja ser literatura. Segon, perquè des del punt de vista estilístic a vegades està mal escrit. No obstant això, té el que cap altre llibre no té: una relació d'extrema proximitat amb la Veritat. Precisament per la seva capacitat gairebé miraculosa d'acostar-se a la Veritat, al llarg del dia vas trobant per tot arreu senyals del passatge que has llegit al matí. En fer aquest descobriment, la sensació va ser de meravella. Jo sempre llegia buscant la relació de la lectura amb el món i de sobte hi havia un llibre que em parlava no només del món, sinó del que hi ha més enllà. En un cert sentit, va ser un descobriment experimental. Era com si s'encengués l'estel dels reis mags. Em va fer pena que entre les pràctiques personals de la tradició

al contrari. El cristianisme el que vol és augmentar la consciència de l'home el màxim possible. La lectura dels evangelis és una eina fonamental, també ho és la confessió, que serveix perquè el cristià reflexioni sobre ell mateix, sobre la seva vida, i ho comparteixi amb una altra persona. L'objectiu final del recorregut cristià és que la nostra consciència tingui la mida del cosmos, o sigui, una consciència que sigui tot l'univers. És un recorregut complicat, difícil, perquè en el fons és el descobriment de Déu. La lectura dels evangelis és aquella estrella que ens permet un dia arribar a Betlem. Jesús infant és el resum d'aquest univers.

En el seu cas parlaria de conversió?

Sens dubte. La paraula és terrible, fa sospitar que qui ha patit aquest procés és un fanàtic. En general és a la inversa, el convers és més tolerant, és algú que ve a obrir més que a tancar. El problema és que

moltes vegades la paraula «convers» en la vida peninsular comporta la idea que no és una persona que veritablement cregui.

I que es fica a la religió buscant una falsa seguretat...

És curiós el que comenta, perquè aquesta és una de les idees de l'Europa no creient. De fet, com a cristià, m'he acostumat precisament a no buscar falses seguretats: feina fixa, anàlisi cada sis mesos per veure el nivell de colesterol... la paraula «seguretat» és de les més divinitzades avui dia. He descobert que el que la fe més em dona és la possibilitat d'existir flotant sense por.

Flotar sense por, sense seguretats? A què es refereix?

Parlo d'experiències espirituals, d'aquells moments en què el que som s'allibera del pessigolleig terrible que és la mort. Això també ho experimenten les persones que fan meditació. Molta gent ha descobert la fe en aquell moment.

Vostè prega i llegeix els evangelis habitualment. Consisteix en això la «gimnàstica de l'ànima» de què parla vostè?

La gran mestra en aquests temes és santa Teresa de Jesús. Quan vivia a Salamanca, ja fa molts anys, vaig començar a llegir els llibres que va escriure per a les seves companyes monges. Em van valdre per descobrir aquest terreny en què qualsevol persona es pot endinsar i del qual no se n'ha de parlar gaire, perquè és cadascú qui ha de fer aquesta experiència. Una de les meravelles del cristianisme és que té dues regles que són molt senzilles: estimar Déu i estimar el proïsme. Calibrar les

MIRALL DE VIDA. Una lectura quotidiana de l'Evangeli, Gabriel Magalhães, traducció de Sebastià Bennasar i Anna Cortils (Fundació Joan Maragall i Editorial Cruïlla).

catòlica no s'inclogués habitualment la lectura diària de l'evangeli.

Els protestants van al capdavant.

Sí, i amb això han guanyat molt, encara que els catòlics ja hem avançat. La meravella del cristianisme és el gran desig que les persones tinguin una consciència el més completa possible. Sé que resulta sorprenent per al ciutadà corrent, que considera el cristianisme un tancament, una cosa limitada, una mica fanàtica, quan en realitat és

la fe cristiana»

pràctiques de pregària és una decisió molt personal de cadascú. L'eucaristia i la reconciliació són fonamentals, però en el terreny de la pregària personal cadascú ha de fer el seu recorregut.

Per a un portuguès, què significa la Mare de Déu de Fàtima?

Les dues grans revolucions del segle XX realitzades pel poble de Portugal són Fàtima i el 25 d'abril del 1974. Tot i que al començament l'Església tenia molts dubtes, la fe del poble va acabar creant aquest espai meravellós. El cristianisme és popular. El cristià culte sempre ha d'admetre que com a cristià és una mica menys valuós que el pobre i l'humil.

Europa

El papa Francesc reivindica la religiositat popular després d'un Papa tan culte com ho va ser Joseph Ratzinger.

Tinc molta estimació a Ratzinger. Algun dia es veurà que va ser una oportunitat perduda per a Europa. Efectivament, l'Església va oferir a Europa el Papa ideal però Europa no el va voler reconèixer. S'assembla al que va passar amb Jesús, que no va ser reconegut pels israelites.

Per què va ser una ocasió perduda?

Era un Papa d'origen alemany, procedent, per tant d'una nació que és al cor d'Europa. Coneixia amb detall la tradició cultural europea. En aquest sentit, era el Papa ideal per construir ponts entre l'Europa protestant i la catòlica, i per fer possible una resurrecció espiritual d'Europa. El projecte de Ratzinger anava per aquí. Té sentit si pensem en la seqüència dels tres darrers papes: Karol Wojtyła per a l'Europa de l'Est després de la caiguda del bloc socialista i la seva integració a Europa; Joseph Ratzinger per recuperar l'espiritualitat de l'Europa occidental, cosa que finalment no va passar; i Jorge Mario Bergoglio, que va cap a unes dimensions del tot diferents. Venint de l'Argentina, és un Papa global. Només cal veure que els seus principals viatges no són europeus.

Què li passa a Europa?

Europa és la nova terra promesa de la fe cristiana, però també és, així mateix, un nou Israel. Europa, avui, diu no a Déu i, per tant, la fe és desplaçada cap a altres parts. Si hi hagués hagut una reacció més positiva a la proposta de Ratzinger, tot hauria estat diferent. Ara assistim a un risc de fractura a Europa entre la part protestant i la catòlica, que reaccionen de manera diferent davant del repte de la globalització. Tenim problemes molt seriosos per als quals l'espiritualitat pot ser una ajuda excel·lent. Si haguéssim començat quan va ser escollit el papa Benet, estariem molt més avançats, però mai no és tard. La idea del papa Francesc que els catòlics han d'intervenir en la política és molt interessant, però s'ha d'aplicar amb prudència. Per exemple, Portugal acaba d'escollir un president que és creient en la línia del Concili Vaticà II i que ve a crear pau en la societat portuguesa. A Espanya, amb els problemes que hi ha, si la música

El papa Francesc en el seu discurs al Parlament Europeu d'Estrasburg (25-11-2014).

de fons fos l'espiritual tot seria més fàcil. Quan la música de fons són els números de la borsa tot es torna més difícil i inquietant.

Què necessita recuperar Europa?

L'únic que ens uneix és la nostra espiritualitat. Per la resta, immediatament hi ha ruptures. Es pensa d'una manera diferent on hi va haver un imperi romà que on no hi va ser. Quan vaig visitar Escandinàvia em va impressionar moltíssim que l'estructura mental d'un escandinau tingui dos o tres supòsits que són completament diferents dels nostres. Si volem que les coses funcionin a Europa hi ha d'haver una recuperació de l'espiritualitat, sempre com una garantia més de la llibertat del ciutadà. Això permetria la recuperació cultural d'Europa, ja que la degradació espiritual està comportant també una degradació cultural.

Es practica un laïcisme excloent a Europa?

Que quedi clar que, en parlar d'espiritualitat europea, en l'últim que penso és en una Europa catòlica o cristiana, en oposició rígida a l'islam. Fenòmens com el fonamentalisme patriòtic associat a la tradició cristiana, que estan sorgint a països com ara Polònia o Hongria, són molt perillosos i l'últim que hem de desitjar. Sóc del parer que el laïcisme és bo en el sentit que l'Estat no ha de tenir cap confessió religiosa. Gran part dels problemes que vam tenir a Europa en el passat va ser per la barreja de totes dues coses. El que pertany als cristians és el regne de Déu. Ara bé, també és negatiu que l'Estat militi amb tesis materialistes. L'Estat ha de ser laic, però no antiespiritual ni antireligiós.

De fet aquesta separació Església-Estat és l'aportació que el cristianisme pot fer a l'islam.

El problema de l'islam en que l'Al·corà proposa barrejar totes dues coses.

La forma més profunda d'abraçada a l'altre és en el cristianisme

Europa està desitjosa de redescobrir la seva tradició cristiana

La lectura dels evangelis és l'estel que ens du a Betlem

Les dues grans revolucions del segle XX a Portugal són Fàtima i el 25 d'abril del 1974

Ratzinger va ser una oportunitat perduda per a Europa

L'Estat ha de ser laic però no antiespiritual ni antireligiós

La imperfecció del món és la llum de la llibertat

Té parts molt boniques, com les que reflecteixen un gran desig de justícia social, de proximitat entre els homes, de dignitat humana, però també proposa crear una estructura social molt reglamentada. Per tant, l'islam té una feina àrdua al davant però també alguna porta oberta. Segons Mahoma, cada temps té la seva escriptura i, per tant, això permet canviar-ne alguns aspectes. S'ha de veure l'islam com la primera revolució comunista de la història de la humanitat. Mahoma coneixia molt bé les idees de Jesús i la tradició israelita, però pensava que no s'havien aplicat. Al contrari, en el cristianisme es diu que aquest tram de l'existència de la humanitat sempre serà imperfecte. És una desil·lusió difícil de suportar per als ciutadans contemporanis, però no significa llançar la tovallola, sinó fer-ho tan bé com es pugui sabent que sempre hi haurà un component negatiu, que sempre és resultat d'un principi fonamental de la fe que és la llibertat. Per això, els règims que volen fer un món perfecte tard o d'hora liquiden la llibertat de la persona, quan, de fet, la imperfecció del món és la llum de la llibertat.

En el seu llibre que acaba de ser traduït al català vostè proposa la seva pròpia experiència de fe a través de la lectura dels evangelis. Vostè, tanmateix, no és ni teòleg ni biblista.

Com a catòlic corrent, el que faig és transmetre la meua experiència personal de fe. És el que fan els pares amb els seus fills, per això es tracta més aviat del llibre d'un amic per a un altre amic, d'un ésser humà per a un altre ésser humà. Ho faig amb senzillesa i humilitat, perquè qui ens ensenya és Jesús i nosaltres només som ecos de la seva veu. Entro en una mena de wifi espiritual i llanço el meu missatge.